

Janly jeset / hekaýa

Category: Detektiw proza, Kitapcy, Sözler

написано kitapcy | 23 января, 2025

Janly jeset / hekaýa JANLY JESET

Darajyk köçäniň gyrasy bilen goňur sumkasyny hallanladyp gelýän köne şlýapaly kişiniň töweregindäki adamlaryň hiç birinden ullakan tapawudy ýokdy. Daşyndan seredip, onuň näme kär edýändigini bilmek iň ökde bilgiçlere-de başartmasa gerek. Sebäbi, edil şol adamyňky ýaly, özümizde tikilen könelişen penjekli, edil bilgeşleýin edilyän ýaly epin tutmaýan matadan jalbarly, tozanyň derdinden mydama ýüzi çaňjaryp duran köwüşli adamlar her ädimde diýen ýaly duşup dur. Onsoň, olaryň haýsynyň haýsy kârdedigini näbiljek.

Şeýle-de, goňur sumkanyň içinde näme bardygyny agzyny açyp, içine seredäýmese, agzy ýapyk sandygyň içindäki naryň

Mazendaran narydygyny bilen bilgiç hem aýdyp bilmese gerek. Şuňa meňzeş sumkalaryň içine bizde nämeler salynmaýar?!.

Bu uzyn boýly hor pyýadanyň kesip geçjek bolýan köçesiniň hem haýsy köçedigini biljek bolup azara galmalyň. Ýöne onuň çet-gyrak köçeleriň biridigi welin belli. Sebäbi şular ýaly gyzyldörjük edilip, soňam düzedilmän galýan köçeler, esasan, şäheriň çetinde bar diýip eşitdik. Eger, şäheriň ortasynda-da şeýle köçe bar bolsa, hormatly okyjy, men sizden ötüňç sorayan!

Ýöne bu-da esasy zat däl. Esasy zat edil şuş-şu wagt köçäni kesip geçmekçi bolýan gözenek şlýapaly pyýada bilen ýaýdan sypan peýkam ýaly süýnüp gelýän ak «Žiguli»...

Ak «Žigulini» peýkama deňesek, onda ol peýkamy ýaýdan sypdyran atyjy hem gaty mergen ekeni.

Ýaňy köçäniň ortasyňa ýeten hor pyýada batly gelýän «Žiguliniň» öňünden sowlup ýetişmedi. Sag ganat gelip dyzynyň yokary ýanyna urandan ýelek ýaly tozup gitdi. Elinden sypan goňur sumka ýoluň gyrasyndaky gömlüp barýan ganawa gapgaryldy. Gözenek şlýapa gaýyp, ýanyola düşdi. Darajyk köçäni kesip geçjek bolýan obýektiň üçünji bölegi bolan uzyn hor göwre bolsa üç-dört ädime tozup gitdi-de, ýoluň gyrasyndaky daş çile uruldy. Çüwdesi çile degen garaýagyz pyýada janhowluna ýumak ýaly düýrülde. Iň soňky deminde garysyna galyp, bir zatlar diýmek isledi. Ýöne dilden-agyzdan galan hor göwre sähel salym doňan ýaly bolup durdy-da, gyzgyn asfaltyň üstüne şalkyldap gaýtdy.

Hol aňyrda togtan ak «Žigulä» dikilen gözleriň şöhlesi kem-kemden öçüp başlady.

Ak «Žiguliden» ýeňsiz tor köýneginiň jübüsiniň üstüne düşnüksiz surat çekilen, gara äýnekli uzynak ýigit çykdy-da, gapyny gürpüldedip yapdy. Ýaňy jesede öwürüp gaýdan adamyna tarap onuň aýaklary ädilmedi. Uzynak ýigit maşyna ýaplanyp durşuna çilim otlandy.

Gara saçlary eginlerine dökülip duran naşyja gyz yzky aýnadan zat görüp bilmän daş çykaran kellesini derrew yzyna ýygnady.

Ine, şu ýerde weli düýbünden ynanyp bolmajal hadysa başlandy. Meniň wezipäm, şony size gürrüň bermek, hormatly okyjy, ynanyň-ynanmaň, ol öz işiňiz!

Birden «Kakasyna göwni ýetýän bolarly, gaçjak hem bolmady...» diýen gysgajyk pikir gözlerini ak «Žigulä» dikip ýatan pyýadanyň sowap başlan beýni ýülükleeine ýaýrap gitdi.

Dükanyň töwereginde hereket artdy. Kimdir biri daş düşelen meýdançanyň burçundaky telefon-awtomata tarap ylgady. Nazaryny şol tarapa gönükdiren jeset ýene-de edil diri ýaly pikir öwürdi: «Milisiýa jaň edýärmikä ýa «Tiz kömege? Ikisine-de eder-le, haýsy öň gelerkä? «Tiz kömegiň-hä» geregi ýok, barybir tebibe zat galmady. Milisiýa-da näbileýin, soňky gezek arak içen günüm ýadyma hem düşenok welin, şonda-da «içgili ýagdaýda köçäni kesip geçjek bolanda heläk boldy» diýip, işi ýapaýmasalar... Maşynly ýigit gaty arkaýyn görünýär...

Elim gurşup gitdi weli, ýatanyma esli wagt boldy öýdýän. Asyl, çep elim aşagynda galaýan eken-ow! Heý, kömek eden tapylmazmyka. Tomaşa görkezilýän ýere döndi-le... Näme seredip durkalar, iň bolmanda, köçeden bir ýygnasalar. Ýa gandan gorkýarmykalar. Güne gyzyň, näçe wagt ýatmaly bolarka. Siňeklerem janyňy alar...

Ak «Žigulinkň» eýesi maşynyň töwereginde görnenok-la? Budkaň içinde ýaly-la, kime jaň edýärkä?! Bärligine gaýtdy öz-ä... Belki, şu elimi-aýagymy ýazyp, arkaýyn süýner ýaly... Aý, yok-la, adamlar eginleriniň üstünden bir seretdi-de, gyra çekiläýdi...

Bu wagt adamlar gowry artdy:

– Ýüz bilen-ä barýardy, heý, onsoň öňünren sowlup bolarmy!

– Köle howlugyp barýandyr-da...

– Ýany hem ýoldaşlyja ýaly-la...

– Men irden gelen gatyklary satyp bolupdymam weli – Işini taşlap, daş çykan satyjy söze goşuldy, – Biri dükana girdi-de: «Ony nä öldürüp, dükanyň öňüne taşlaýypsyň» diýýär. Ýüregim jigläp gitdi. Daş çyksam, ine, ýatyr.

Buýra saçlaryny silkeläp, hyjuw bilen başlan gürrüňini soňlan satyjy gyzyň ýüzüklü barmagyny, göýä, bir bölek töňňäni görkezýän ýaly, jesede tarap parhsyz salgap goýberdi.

Gyzan asfalty gujaklap ýatan jeset ýer ýarylsa girjekdi. Dirikä gymmaty bolmasa-da, ölümi beýle bigadyr bolar öýdüp, onuň hiç wagt kellesine-de gelmändi.

Ýene bir käse çay içim wagt geçensoň, gapdalyna «Milisiýa» diýlip ýazylygy «Gazik» üýşmeleňe golaýlap, badyny gowşatdy. Ol ýoluň gyrasynda ýeke biten ullakan söwüdiň kölegesine burnuny sokup togtady. «Gazigiň» gapylary açylyp, aşyk-magşukly kinolarda baş roly oýnadyp ýörmeli iki sany syratly leýtenant böküp, ýere düşdi.

Olara gözi düşen jeset edil hossarlaryny gören dek ejizläp

gitdi. «Wah, tizräk geläýseñiz bolmadymy, indi-hä meni kölegä geçiräýseler gerek...»

Öňdäki milisioner jesede çala-çula göz gezdirdi-de, henizem dargaman duran dört-bäş adama ýüzlendi.

– Nähili maşyn kakdy?

Hemmäň yzynda duran kelte boýly dolmuş aýal öýündäkileri iki tarapa itekleşdirip, oňa golaý geldi:

– Waý, oglum, hol-ha dur-la kakan maşyn, gaçjagam bolmady.

Dolmuş aýal elini uzadyp, ak «Žigulini» görkezdi.

– Eýesi nirede?

– Içinde otyr.

Ikinji milisioner birinjiniň gulagyna çawuş çakdy:

– Belki, keselhana äkitmek üçin gaçan däldir.

Bu sözler gulagyna degen dolmuş aýal ellerini ýaýyp goýberdi:

– Wah, käşgä şeýle bolsady, oglum, keselhana äkitjek bolaa sähet isleýärmişmi. Indi bir sagat bäri güne jyzyrda ýatyr bu neresse...

Bokurdagy dolan dolmuş aýal ýaglygynyň çowuny gözlerine yetirdi:

– Wah, garabagyr enesem bardyr...

Ol tozana bulaşyp ýatan gözenek şlýapanyň çaňyny kakdy-da, jesede tarap yöneldi.

– Ene, ýanyna barma, gadagan. – Milisioneriň sesine dolmuş aýal badyny saklaman yzyga gaňryldy:

– Wah, men şu siňekleri bir kowaýyn-la...

Ol gepläp barşyna birki ädim ätdi-de, şlýapany jesediň gyzyly jizjik bolan ýeňsesine ýapdy.

Adamçylygyny ýitirmedik aýalyň sähel mähremligine göwni bozulan jesediň nedenem gözlerine ýaş indi.

Milisioneriň biri ak «Žiguliniň» eýesini äkelmäge gitdi. Beýlekisi şaýatlary «Gazigiň» ýanyna, kölegä çagyrdy. Ol galam-kagyzyny taýynlap, açyk gapydan aýagyny sallap oturyşyna dodaklaryny ýazdy:

– Nä wagt boldy, bu iş?

Şol pursat badyny saklan maşynyň zaryn zygyldysy gulagyna degen milisioner ýeňsesine gaňryldy. «Gazigiň» böwrüne burnuny dirän täzeje «Wolganyň» yzky işigi açylyp, egnindäki pogonlarynyň hersiniň ortasynda ullakan ýyldyz ýalpyldap duran çal saçly milisioner düşdi. Ol öň işigiň açyk aýnasyndan kellesini sokup, şofýoryň gapdalynda oturan, sallanyp duran alkymy galstugynyň üstüni ýapyp duran pyýada bilen birki söz

alyşdy-da, bärliğine gaýtdy. Böküp ýerinden turan ýaşajyk leýtenant elini papagynyň gaşyna ýetirdi:

– Ýoldaş maýor!

– Ýeri, bolýar. – Ellerini arkasynda gowşuran maýor oňa seretmän gürledi: – Üç-dört sany şaýadyň adyny, adresini belläp al-da, yzyna düş!

Olar tirkeşip, jesede tarap yöneldiler. Maýor ak «Žiguliniň» eýesini önüne salyp gelýän milisioneri görüp, dişiniň arasyndan syzdyryp gürledi:

– Näme, bandit tutan ýaly, önüne salyp gelýäň, adresini-adyny belle-de, goýber. Gerek bolsa özümüziz çagyrarys. Indi bir alkaş üçin atly-abraýly adamlar çagalaryny önümize salyp ýörjek bolsak...

Uzaklaşyp barýan ak «Žigulä» gözlerini dikip galan jesediň buza dönen beýnisine iň soňky pikir ölügsi şöhlesini salyp gitdi:

«Men diýdim-ä...»

Jumageldi MÜLKIÝEW.

«Edebiýat we sungat» gazetini, 1989 ý. Detektiv proza